

Tillbaka till Babels hus?

Journalssystemet Millennium och konfliktytan mellan professionell autonomi och byråkratisk kontroll

I början av december 2025 fattade regionstyrelsen i Västra Götalandsregionen slutligen beslut om att skrota journalssystemet *Millennium*. Detta efter det debaclet som införandet av det nya journalssystemet kom att innebära. Pilotinförandet skedde under november 2024, och ledde till stora demonstrationer där vårdpersonalen vädjade till regionpolitikerna att stoppa systemet. Införandet pausades efter bara några dagar. I debatten som följde på millenniumdebaclet har det talats om implementeringsproblem och dåliga översättningar i interfacet. Men det offentliga samtalet om journalssystemet Millennium kan inte förklara de kraftiga reaktionerna från sjukvårdens professioner. Den kraftiga reaktionen från vårdens professioner måste förklaras i ljuset av något annat. Ett införande av journalssystemet Millennium skulle inte innebära ett blott byte av ett neutralt informationssystem. Det skulle innebära ett ideologiskt skifte i hur vårdpersonalen förväntas möta patienterna.

I Västra Götalandsregionen har miljarder investerats i det nya journalssystemet Millennium, att helt stoppa införandet framstår minst sagt som en radikal åtgärd. Men det framstår samtidigt som en väntad åtgärd med tanke på reaktionerna som uppstod hos vårdpersonalen när systemet infördes på prov i november 2024. På södra Älvsborgs sjukhus, som ingick i pilotinförandet, rapporterade läkare och sjuksköterskor om direkt patientfarliga situationer. På en pressträff samma dag som införandet tog regionledningen journalssystemet i försvar. Då tog överläkare Wojchlech Skup spontant till orda, ”det är katastrof på avdelningen” förklarade han. När toptjänstemännen försökte hävda att *de förstår* lämnade Skup rummet. Inte med indignation, snarare med uppgivenhet¹. Redan tre dagar senare pausades införandet².

Vårdpersonal valde att demonstrera under parollen *Stoppa Millennium!* Journalssystemet verkade enligt vårdpersonalen inte vara klokt. Personalen ombads att klicka i rutor som ”Patienthanteringskonversation” eller ”patienten är förmänsberättigad”³. Flera års förberedelser hade utmynnat i google-translate översättningar av begrepp hämtade från det amerikanska sjukvårdssystemet, uppenbart inte anpassat till den svenska kontexten där den offentliga vården inte behöver ta hänsyn till vilken sjukförsäkring patienten eventuellt har.

1. 'Överläkare Avbröt Regionens Pressträff "Det Är Helt Katastrof"', Dagens Nyheter (Stockholm) (12 Nov. 2024).

2. 'Efter Massiva Kritiken –Införandet Av Millennium Pausas', Dagens Nyheter (Stockholm) (15 Nov. 2024).

3. 'Överläkare Avbröt Regionens Pressträff "Det Är Helt Katastrof".'

I Västra Götalandsregionen, VGR, gick kansliet så långt att de rekommenderade politikerna att avbryta införandet helt och hållet, det första av ett flertal beslutsförslag i slutrapporten lyder:

Att VGR väljer att skapa en vårdinformationsmiljö som bygger på moduler anpassade för verksamheternas olika behov och att implementeringen av Millennium *inte* [min kursivering] återupptas.⁴

Trots de miljarder som investerats och all tid som lagts ned antogs beslutsförslaget av regionstyrelsen i VGR tisdagen 2 december 2025⁵. Även Region Skåne hade planer på att införa Millennium som nytt journalsystem. I januari 2026 meddelades dock att planerna pausas på obestämd tid⁶. Till skillnad från VGR har något formellt beslut om att skrota planerna ej meddelats⁷. Planerna i Region Skåne pågick dock oförändrade förhållandevis länge. I juni 2025, ett halvår efter debaclet i VGR, meddelade den medicinske programchefen Harald Roos följande till sydsvenskan:

– På ett sätt så hade vi väldigt nytta av att kunna dra erfarenheter från Västra Götaland, även om det var väldigt tråkigt det som hände där. Vi har verkligen satt oss in i vad som hände, vad som gick fel och hur man kan se till att undvika de felen.⁶

Region Skåne meddelar dock i januari 2026 att de pausar införandet på obestämd tid. När Sydsvenskan ställer frågan till Martin Hallander (Kd), som är ordförande i Region Skånes parlamentareriska referensgrupp, om detta innebär att man tänker följa VGR och avbryta implementering helt och hållet är svaret nekande:

– Just nu har jag inget annat besked att ge än att vi fortsätter, även om man i någon mening aldrig ska stänga dörren helt om någonting. Men vi är i stort behov av ett nytt vårdinformationssystem, illa kvickt. En ny upphandling skulle ta många år.⁷

4. 'Slutrapport Samordningsgrupp För Vårdinformationsmiljö – Inklusive Rekommendationer', Västra Götalandsregionen, 2025, 83, <https://opengov.360online.com/Meetings/vgregion/File/Details/4287750.PDF?fileName=Slutrapport%20Samordningsgruppen%20f%C3%B6r%20v%C3%A5rdinformationsmilj%C3%B6%20-%20inklusive%20rekommendationer&fileSize=1016040>. [Hämtad den 28 nov 2025]

5. 'Protokoll Från Regionstyrelsen Den 2 December 2025', Västra Götalandsregionen, 2025, <https://opengov.360online.com/Meetings/vgregion/File/Details/4320662.PDF?fileName=Protokoll%20regionstyrelsen%202025-12-02&fileSize=1783926>.

6. 'Nya Problem För Digitalt Vårdsystem – Starten Skjuts Upp Igen', Sydsvenska Dagbladet (Malmö) (21 Jan. 2026).

7. Vid pressläggning 7 april har Region Skåne ännu inte meddelat något slutligt besked i frågan.

Vad var det egentligen som gick fel i införandet av Millennium? Var det kanske helt enkelt ett implementeringsproblem? Professor i informationssystem Johan Magnusson, intervjuades i Dagens Nyheter 2 december 2024 och beskrev hur införandet är ett typiskt exempel på ett så kallat *big bang*-införande⁸. En metod för implementering av IT-system som bygger på ett enskilt stort införande. Metoden är enligt Magnusson helt utdömd i hans forskningsfält.

Stå-upp komikern Jonathan Unge jämförde införandet av journalsystemet Millennium med ett byte av kassasystem på kedjerestaurangen *Thank God It's Friday* där han sommarjobbade som ungdom. Alla tycker det är jobbigt när man byter IT-system menade han. Unge är komiker och hans kommentarer skall givetvis ses för vad de är: en sarkastisk kommentar med glimten i ögat. Men kommentarerna från stå-upp komiker och implementeringsexperter döljer ett latent grundantagande, ett antagande om att problemen som följde på införandet av journalsystemet Millennium helt eller delvis var implementeringsproblem, en oanad konsekvens som hade kunnat undvikas. Det är ett narrativ som konstrueras, och detta narrativ får implikationer för problembeskrivningen. Narrativet innebär att problemen är övergående, och högst naturliga vid införandet av nya system. Alla har vi erfarenhet av liknande frustration vid teknikbyten. När man efter ett antal år på en arbetsplats äntligen lärt sig hur man egentligen rapporterar in övertid eller registrerar ett utläggskvitto så byter den där nedriga HR-avdelningen system, och vi tvingas lägga halva eftermiddagen på att förstå hur vi egentligen skall göra i det nya systemet. Narrativet om en misslyckad implementering slår an hos de flesta av oss för att det är något vi kan känna igen oss i. Men nyckeln till att förstå millenniumdebaclet i Västra Götaland finns kanske någon annanstans?

I en intervju i Sydsvenskan 22 november 2024 beskriver läkare hur systemet loggar varje enskild liten aktivitet, varje blodprov måste beställas av läkaren direkt i systemet och ordinationen kan inte muntligen delegeras till sjuksköterskan som skall utföra själva provet⁹. Detta beskrivs som en svaghet med systemet, ett system som gör något ganska enkelt onödigt omständligt. Men detta är kärnan i Millennium, det är ett system vars själva tanke är att logga och registrera varje enskild aktivitet som görs med varje patient. Detta på grund av att systemet är förberett för att kunna arbeta efter ekonomistyrningsmodellen *värdebaserad vård*.

I april 2018 tecknar Region Skåne avtal med Cerner om att köpa in journalsystemet Millennium. Dåvarande regiondirektören Alf Jönsson reser till Lon-

8. 'Planen För Millennium: Inför Systemet Med "big Bang"', Dagens Nyheter (Stockholm) (30 Nov. 2024).

9. 'Föräldrat Och Ineffektivt – Därför Sågar Läkarna Millennium', Sydsvenska Dagbladet (Malmö) (22 Nov. 2024).

don för att underteckna avtalet. På hans twitterkonto publicerar Region Skånes kommunikatörer ett foto med ett handslag mellan Alf Jönsson och Cerners dåvarande vd Bernt Schafer. I bakgrunden syns en vepa med Cerners logotyp och sloganen: ”/.../deliver value-based care/.../”.¹⁰ Cerner (och Oracle som köpte upp Cerner 2022) har sedan dess förvisso tonat ned kommunikationen om värdebaserad vård (som det kallas på svenska) i Sverige. Möjligen med bakgrund i den konsultskandal som briserade på nya Karolinska i Solna 2018. Här hade konsulter för miljontals kronor anlåtats för att omstrukturera vården enligt ekonomistyrningsmodellen värdebaserad vård. Men förändringarna föll platt. DN genomförde en omfattande granskning, både av misstänkta felaktigheter i upphandlingar, men också om modellen värdebaserad vård i sig¹¹. Konsultaffären på NKS fick effekten att modellen värdebaserad vård tappade i anseende i Sverige. Men internationellt fortsätter Oracle att marknadsföra Millennium som ett utmärkt system för att bedriva värdebaserad vård¹².

På ekonomiavdelningar vid Sveriges regionkanslier finns ofta en mycket stark tilltro till att ekonomistyrningsmodeller som värdebaserad vård kan lösa vårdens samtliga problem och skapa en effektiv vård där medborgare får ut mesta möjliga vård per insatt skattekrona.

Vad är då värdebaserad vård? Styrningsmodellen har sitt ursprung i USA och Harvardprofessorn Michael E Porter. Porters grundläggande tanke är mycket enkel: sjukvårdsadministrationen bör mäta såväl utfallet som insatserna på den vård som produceras i sjukvårdssystemet. En grundförutsättning för att kunna uttala sig om huruvida vården levererar är dels att definiera vad som egentligen skall levereras, dels att minutiöst mäta alla prestationer som utförs. Porter brukar själv i karismatiska presentationer sammanfatta det med ekvationen: Värde=Hälsoutfall/Kostnader. Förespråkarna menar att modellen har potential att effektivisera vården och på så sätt säkerställa att varje skattekrona används så effektivt som möjligt. Att systemet vill logga varje enskild liten vårdinsats är inte uttryck för ett stolpigt feldesignat system. Att logga varje insats är kärnan för ett system som marknadsförs som en infrastruktur för att tillämpa värdebaserad

10. Alf Jönsson (@AlfJ11), 'Nu har SDV avtalet med Cerner skrivits under. Därmed påbörjas det omfattande arbetet...', Twitter, 6 April [år ej angivet], <<https://twitter.com/AlfJ11>>, [hämtad den 24 Apr 2018] Observera att kontor är nedlagd sedan flera år och inlägget ej längre går att nå.

11. Händelserna beskrivs i reportageboken Konsulterna. Anna Gustafsson and Lisa Röstlund, Konsulterna : Kampen Om Karolinska (Stockholm, 2019).

12. Hårdvarutillverkaren DELL är strategisk partner till Oracle och deras produkter marknadsförs tillsammans, här anges hur Millennium är ett verktyg för värdebaserad vård, vars ständiga redovisande av data kräver hårdvara av god kvalite, exv: 'Modern and Secure Architecture for Oracle Cerner Millennium', (2022), <https://www.delltechnologies.com/asset/en-hr/solutions/industry-solutions/briefs-summaries/dell-technologies-cerner-millennium-solution-brief.pdf>, [Hämtad den 28 nov 2025]

Deras population Health modul (som Region Skåne också upphandlat) marknadsförs också med värdebaserad vård. se: 'Population Health', (n.d.), <https://www.oracle.com/health/population-health/>, [Hämtad den 28 nov 2025]

vård. Modellen har konfliktytor med den professionella autonomin. Modellen kräver hög grad av standardisering av vårdprocesser. För att kunna mäta på en aggregerad nivå huruvida insatser skapar *värde* i Porters mening blir det viktigt att dessa insatser utförs på ett likartat sätt. Läkarna skall ta sina vårdbeslut baserade på de data om skapat *värde* som modellerna tagit fram, inte med sin kliniska blick och professionella omdöme.

Detta är nyckeln till att förstå konflikten om Millennium-införandet. Det handlar inte om implementeringsproblem, det handlar om motsättningar i hur sjukvård skall bedrivas. Det handlar om konflikter mellan styrning och professionell autonomi. Ett yrke brukar betraktas som en profession när yrket har en allmänt erkänd kunskapsbas, ofta förankrad i det akademiska systemet¹³. Professioner är de yrken som åtnjuter hög status och hög grad av autonomi¹⁴.

Eliot Fridesson menar att *professionalism* är en tredje logik för hur samhället kan organisera arbetet och arbetsdelningen. Till skillnad från den fria marknadens logik där aktörer styrs av ekonomiska incitament eller den byråkratiska logiken styrd av hierarki och regler, så bygger den professionella logiken på yrkeskunnandets erkända bas¹⁵. Arbetet organiseras genom kollegiala förhandlingar. Fridson kan, kanske med rätta, anklagas för att ha en idealiserad syn på professionernas roll. Inom sjukvårdsadministration talas ibland om att professionerna har för mycket makt.

Kanske har läkarna för stor professionell autonomi? Om det som förespråkarna menar, skulle ge en mer effektiv sjukvård att införa värdebaserad vård är det ju rimligtvis viktigare än att respektera läkarnas rätt till självbestämmande? Empirisk evidens verkar förvisso saknas för att värdebaserad vård faktiskt leder till några bättre utfall för patienter eller folkhälsa, vilket SBU fastslog i utvärdering 2018¹⁶. Å andra sidan skriver SBU att mer forskning på området behövs, och utesluter inte att effektivitetsvinster *kan* finnas. Det finns å det tredje en rätt stark dissonans mellan värdebaserad vård och trenden med *tillitsbaserad styrning* som torgförts inom offentlig sektor de senaste åren som en motreaktion mot *New Public Management*. Detta då värdebaserad vård bygger på kontroll snarare än tillit. Men dessa åsikter borde rimligtvis fått brytas mot varandra i ett offentligt samtal. Besluten om upphandlingar i miljardklassen har dock inte

13. Se exv: Thomas Brante, 'Vad Är En Profession? Teoretiska Ansatser Och Definitioner', in Vetenskap För Profession (n.p., 2009), 15–34, SwePub, <http://ludwig.lub.lu.se/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsswe&AN=edsswe.oai.lup.lub.lu.se.88443310.a9a0.4a57.82a9.c8834a26e216&site=eds-live&scope=site>.

14. Andrew Delano Abbott, *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor* (Chicago, 1988).

15. Eliot Fridson, *Professionalism: The Third Logic* (Chicago, 2001).

16. *Värdebaserad vård – kartläggning av kunskapsläget - Sammanfattning och slutsatser*, (SBU, 2018) [Elektronisk resurs], https://www.sbu.se/contentassets/96ae32a02adf4ad6bdf4aca518c3a096/vardebaserad-var_285.pdf, [Hämtad den 18 dec 2025]

föregåtts av offentlig debatt där olika åsikter och värderingar har fått prövas mot varandra. Istället har beslut fattats av små grupper tjänstemän på regionkanslier. Därför har de beslut som fattats inte ens haft möjlighet att få allmän legitimitet, och därför kom de kraftiga reaktionerna från professionerna vid införandet.

Under 1970- och 80-talet fanns det en allmän debatt om sjukvårdens organisation. Långvårdsdebatten i pressen under denna tidsperiod är ett exempel. 1960-talets stora betongklumpar som styrdes av tayloristiska organisationsprinciper började ses som begränsande institutioner, som ett hot mot medmänsklighet och värdighet. Som i P.C. Jersilds roman *Babels hus*¹⁷ från 1978, där den åldrande mannen Primus Svensson förlorar sig i sjukvårdssystemet och hans tillvaro reduceras till rollen av den sjuka patienten. 1970-talets kritik mot sjukvårdssystemet innebar, oavsett vad man anser om kritiken som sådan, att sjukvårdens organisation och kultur debatterades i ett bredare offentligt samtal.

Vi bör idag ställa oss frågorna hur vi ser på professionell autonomi, styrsystem och effektivitet. Hur vill vi att de läkare vi träffar när vi är sjuka fattar sina kliniska beslut? Det är den frågan som politikerna i såväl Västra Götalands regionen som Region Skåne bör ställa sig när de fattar beslut om framtida journal-system. Vill man att arbetet skall organiseras utifrån byråkratisk kontroll, eller professionell autonomi? Det krävs en insikt om att ett journalsystem inte är en neutral bärare av information, utan ett ideologiskt verktyg som är medskapare av de möten som sker i sjukvårdssituationerna.

Anton Petersson

Doktorand i Sociologi,

Lunds universitet.

ORCID-id 0009-0008-3257-2894.

DOI: <https://doi.org/10.62607/smt.v103i1-2.63069>

Referenser

- Abbott, Andrew Delano, *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor* (Chicago, 1988).
- Brante, Thomas, 'Vad Är En Profession? Teoretiska Ansatser Och Definitioner', in *Vetenskap För Profession* (n.p., 2009), 15–34, SwePub, <http://ludwig.lub.lu.se/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsswe&AN=edsswe.oai.lup.lub.lu.se.88443310.a9a0.4a57.82a9.c8834a26e216&site=eds-live&scope=site>. [hämtad den 28 Nov. 2025]
- 'Efter Massiva Kritiken – Införandet Av Millennium Pausas', *Dagens Nyheter* (Stockholm) (15 Nov. 2024).
- 'Föräldrat Och Ineffektivt – Därför Säger Läkarna Millennium', *Sydsvenska Dagbladet* (Malmö) (22 Nov. 2024).
- Freidson, Eliot, *Professionalism : The Third Logic* (Chicago, 2001).
- Gustafsson, Anna, and Lisa Röstlund, *Konsulterna : Kampen Om Karolinska* (Stockholm, 2019).
- Jersild, P. C., *Babels Hus* (Stockholm, 1978).

17. P. C. Jersild, *Babels Hus* (Stockholm, 1978).

- Jönsson, Alf (@AlfJ11). 'Nu har SDV avtalet med Cerner skrivits under. Därmed påbörjas det omfattande arbetet...'. Twitter, 6 April [2018]. <<https://twitter.com/AlfJ11>>. [Hämtad den 24 Apr 2018].
- 'Modern and Secure Architecture for Oracle Cerner Millennium', (2022), <https://www.delltechnologies.com/asset/en-hr/solutions/industry-solutions/briefs-summaries/dell-technologies-cerner-millennium-solution-brief.pdf>, [hämtad den 28 Nov. 2025].
- 'Nya Problem För Digitalt Vårdsystem – Starten Skjuts Upp Igen', *Sydsvenska Dagbladet* (Malmö) (21 Jan. 2026).
- 'Omstridda Journalsystemet Införs – Men Först Om Ett År', *Sydsvenska Dagbladet* (Malmö) (17 June 2025).
- 'Planen För Millennium: Inför Systemet Med "big Bang"', *Dagens Nyheter* (Stockholm) (30 Nov. 2024).
- 'Population Health', (n.d.), <https://www.oracle.com/health/population-health/>, [hämtad den 28 Nov. 2025].
- 'Protokoll Från Regionstyrelsen Den 2 December 2025', Västra Götalandsregionen, 2025, <https://open-gov.360online.com/Meetings/vgregion/File/Details/4320662.PDF?fileName=Protokoll%20regionstyrelsen%202025-12-02&fileSize=1783926> [hämtad den 18 Dec. 2025].
- 'Slutrapport Samordningsgrupp För Vårdinformativmiljö – Inklusive Rekommendationer', Västra Götalandsregionen, 2025, <https://opengov.360online.com/Meetings/vgregion/File/Details/4287750.PDF?fileName=Slutrapport%20Samordningsgruppen%20f%C3%B6r%20v%C3%A5rdinformativmilj%C3%B6%20-%20inklusive%20rekommendationer&fileSize=1016040>, [hämtad den 28 Nov. 2025].
- Värdebaserad vård – kartläggning av kunskapsläget - Sammanfattning och slutsatser*, (SBU, 2018) [Elektronisk resurs], https://www.sbu.se/contentassets/96ae32a02adf4ad6bdf4aca518c3a096/vardebaserad-varad_285.pdf, [hämtad den 18 Dec. 2025].
- 'Överläkare Avbröt Regionens Pressträff "Det Är Helt Katastrof"', *Dagens Nyheter* (Stockholm) (12 Nov. 2024).